

Sygn. akt II Ca 708/13

POSTANOWIENIE

Dnia 26 września 2013 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Mariusz Broda (spr.)**

Sędziowie: **SO Elżbieta Ciesielska**

SO Teresa Strojnowska

Protokolant: protokolant sądowy Iwona Cierpikowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 września 2013 r. sprawy

z wniosku **A. B.**

z udziałem **Przedsiębiorstwa (...) sp. z o.o. w S.**

o odpłatne ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Starachowicach

z dnia 12 lutego 2013 r., sygn. akt I Ns 772/12

postanawia: uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę Sądowi Rejonowemu w Starachowicach do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

sygn. akt IICa 708/12

UZASADNIENIE

W sprawie o sygn. akt IC 34/11 Sądu Rejonowego w Starachowicach (o zapłatę) A. B. zgłosił żądanie ustanowienia odpłatnej służebności przesyłu na nieruchomości będącej jego własnością, w zakresie w jakim pozwany – Przedsiębiorstwo (...) Spółka z o.o. w S. z niej korzysta (pkt. 2 pisma z dnia 2.01.2012r. – k. 177 w/w akt). Sąd Rejonowy wyłączył to żądanie do odrębnego postępowania, po czym wnioskodawca precyzując jego treść w piśmie z dnia 11.01.(...). (k.213 akt niniejszego postępowania) oświadczył, że wnosi o ustanowienie służebności przesyłu na działce o nr ew. (...) położonej w S., której właścicielem jest A. B., na rzecz Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. w S., której treścią będzie znoszenie przez wnioskodawcę na tej nieruchomości (nad i pod powierzchnią) urządzeń przesyłowych, tj. włązu żeliwnego z kanałem sanitarnym, oraz prawo korzystania z nieruchomości w obszarze 300 m kw., w zakresie niezbędnym do wykonywania konserwacji, remontów, modernizacji urządzeń przesyłowych lub instalacji wraz z prawem wejścia i wjazdu na teren odpowiednim sprzętem.

(...) Sp. z o.o. S. w piśmie z dnia 6.12.2012r. (k.192) oraz na rozprawie w dniu 29.01.2013r. (k.217) wnosił o oddalenie wniosku oraz rozpoznanie i uwzględnienie zarzutu zasiedzenia przez ten podmiot służebności przesyłu polegającej na nieprzerwanym i niezakłóconym korzystaniu od 5.07.1967r. do chwili obecnej z części nieruchomości wnioskodawcy,

celem dostępu , konserwacji i napraw sieci kanalizacyjnej , stanowiącej własność Przedsiębiorstwa , tj. z pasa gruntu o dł.(...) , twierdząc , że nabył służebność przez zasiedzenie z dniem (...).

Sąd Rejonowy w Starachowicach postanowieniem z dnia 12.02.2013r. oddalił wniosek o ustanowienie służebności przesyłu. W uzasadnieniu w szczególności wskazał, że: A. B.jest właścicielem nieruchomości położonej w S., a stanowiącej działkę o nr ew. (...); od dnia (...).r. poprzednik prawny uczestnika (Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o.w S.) – Miejskie Przedsiębiorstwo wodociągów i Kanalizacji w S.przejęło przedmiotowy kanał od (...)w S.i od tego czasu urządzenie to jest eksploatowane i utrzymywane przez uczestnika i jego poprzedników prawnych. Jako podstawę poczynionych ustaleń co do okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy Sąd I instancji wskazał akta sprawy o sygn. IC 34/11. W szczególności odwołał się do opinii biegłego F. D.wydanej w tamtym postępowaniu , z której wynika , że urządzenia kanalizacyjne są tymi samymi , których obecność została stwierdzona na naoczni sądowej (także w tamtym postępowaniu). Sąd Rejonowy zauważając , że chociaż w obecnym stanie prawnym dopuszczalnym jest ustanowienie służebności przesyłu (art.305¹ kc) , to w niniejszej sprawie nie jest to możliwe, gdyż w świetle poczynionych ustaleń nie budzi wątpliwości , że poprzednicy prawni spółki będącej uczestnikiem niniejszego postępowania (Skarb Państwa) nabyli w dniu 6.07.1987r. przez zasiedzenie służebność odpowiadającą treści służebności przesyłu , a dotyczącą urządzeń opisanych w piśmie – k.213. Stwierdził również, że nabyta przez Skarb Państwa służebność w rezultacie zmian w przepisach prawa oraz kolejnych przekształceń przedsiębiorstwa , które urządzenia te wybudowało i przekazywania tych urządzeń dalszym podmiotom , przeszła na uczestnika postępowania. W ocenie Sądu Rejonowego z dniem 1.02.1989r. , służebność ta weszła w skład mienia poprzednika prawnego uczestnika , a następnie w drodze opisanych w stanie faktycznym przekształceń , przeszła na Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o.w S..

Postanowienie w całości zaskarżył uczestnik – Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. w S.. Zarzucił:

- naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 176 kc polegającą na zastosowaniu i doliczeniu do okresu korzystania przez uczestnika z przedmiotowej służebności gruntowej okresu korzystania z niej przez poprzednika prawnego uczestnika tj. przedsiębiorstwa państwowego przed dniem 1 lutego 1989r. ,
- naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 46 ustawy z dnia 25 września 1981r.o przedsiębiorstwach państwowych (DZ.U. tj. 2002, Nr 112, poz. 981) w zakresie w jakim Sąd Rejonowy uznał, że jest on podstawą do przejęcia przez poprzednika prawnego uczestnika prawa odpowiadającego służebności przesyłu ,
- naruszenie prawa materialnego w postaci art. 292 kc w zw. an. 172 par 2 w zakresie w jakim Sąd Rejonowy uznał, że uczestnik zasiedział służebność odpowiadającą służebności przesyłu z dniem(...)
- błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia polegający na przyjęciu, że uczestnik – Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. w S. wykazał przejście posiadania urządzeń służących do wykonywania służebności w trybie art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 29.09.1990r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości i w ten sposób mógł zaliczyć okres posiadania służebności przed 1989r.

Wobec powyższego wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Uczestnik – Przedsiębiorstwo (...). Zo.o. w S. wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja , o ile zmierza do uchylenia zaskarżonego postanowienia, jest zasadna.

Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy.

W pierwszej kolejności stwierdzić należy, że uzasadnienie zaskarżonego postanowienia nie spełnia wymogów przewidzianych w treści art. 328 par. 2 kpc. Nie zawiera wskazania pełnej, tj. wyczerpującej w całości fundament podjętego rozstrzygnięcia, podstawy faktycznej. Jeżeli przedmiotem postępowania jest żądanie ustanowienia służebności przesyłu, w którym został zgłoszony zarzut nabycia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu – przez zasiedzenie, to przede wszystkim należało zidentyfikować przestrzenny zakres obu tych służebności, a więc zarówno tej będącej przedmiotem wniosku, jak i tej, która miałaby być przedmiotem zasiedzenia, a następnie odzwierciedlić to w treści uzasadnienia. Innymi słowy chodzi o wyeksponowanie tego, co wnioskodawca i uczestnik uczynili przedmiotem zgłoszonych żądań. Tego Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia nie wyeksponował. Z całą pewnością nie stanowi wypełnienia tego obowiązku poprzestanie na odwołaniu się do treści pisma procesowego z dnia 14.01.2013r., bo jego treść w żaden sposób nie pozwala zidentyfikować zakresu przestrzennego treści służebności, będącej przedmiotem żądania wniosku, skoro wnioskodawca wprawdzie wskazuje powierzchnię pasa gruntu wyczerpującego zakres służebności (300 m²), ale w żaden sposób nie lokuje tego obszaru w konkretnej części nieruchomości „władnącej”. To zagadnienie nabiera tym większego znaczenia, że uczestnik zgłaszając zarzut zasiedzenia, eksponuje już w sposób skonkretyzowany przestrzenny zakres służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu w piśmie procesowym z dnia 6.12.2012r. (k.192), opisując nie tylko wymiary pasa gruntu w ten sposób zajętego (47m x 2m), ale także jego położenie względem osi kanału, a dodatkowo w stosunku do wschodniej granicy nieruchomości, będącej własnością wnioskodawcy. Przy czym Sąd Rejonowy w uzasadnieniu tego nie odzwierciedla, a skoro tak to motywy zaskarżonego orzeczenia w tym podstawowym zakresie nie zostały wyeksponowane. Trudno mówić o rozpoznaniu istoty sprawy, w sytuacji w której Sąd Rejonowy oddał wniosek o ustanowienie nie zidentyfikowanej przestrzennie służebności, z uwagi na m.in. przyjęcie nabycia przez zasiedzenie (przez poprzednika prawnego uczestnika - (...) Sp. z o.o. w S.) służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, jednak o skonkretyzowanym jej zakresie przestrzennym. Jest rzeczą oczywistą, by tej treści konkluzja (brak podstaw do ustanowienia służebności z uwagi na uprzednie nabycie tego prawa) była weryfikowalna, to musi mieć czytelne podstawy faktyczne. Precyzyjnie wyrażone stanowiska samych stron (ich żądania) są tylko punktem wyjścia dla poczynienia dalszych ustaleń co do okoliczności faktycznych ilustrujących przestrzenny zakres służebności o jakiej mowa. Jeżeli uzasadnienie orzeczenia, co do zasady ma odzwierciedlać podstawę faktyczną podjętego rozstrzygnięcia, to analiza uzasadnienia zaskarżonego postanowienia, prowadzi do wniosku, że w tym zakresie Sąd Rejonowy nie sprostał temu wymogowi. Jest to oczywiście konsekwencja tego o czym była już mowa, czyli w pierwszej kolejności braku doprowadzenia do wyrażenia skonkretyzowanego stanowiska wnioskodawcy co do przestrzennego zakresu proponowanej do ustanowienia służebności. Z drugiej strony Sąd Rejonowy podejmując próbę rozpoznania zarzutu zasiedzenia skupił swoją uwagę na stanowisku uczestnika, które było pochodną wniosków opinii biegłego w sprawie o sygn. akt IC 34/11 Sądu Rejonowego w Starachowicach, a więc uwzględniło jedynie aktualnie istniejące potrzeby wynikające z istoty służebności, a tym samym wyznaczało jej obecny zakres przestrzenny. Tym czasem dla prawidłowego rozpoznania zarzutu zasiedzenia koniecznym było poczynienie wyczerpujących ustaleń co do rzeczywistego faktycznego stanu korzystania z tego trwałego i widocznego urządzenia na gruncie przez cały okres potrzebny do zasiedzenia. Skoro uzasadnienie tego nie odzwierciedla, to oznacza, że Sąd I instancji takich ustaleń nie poczynił. Samo stwierdzenie, że wymienione urządzenie kanalizacyjne od 5.07.1967 r. jest eksploatowane i utrzymywane przez uczestnika i jego poprzedników prawnych, pozostaje dalece niewystarczające – nie stanowi przytoczenia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, bo zakres przestrzenny władania nieruchomością na której owo urządzenie się znajduje pozostaje poza sferą tak wyrażonej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Przy czym nie chodzi tylko o ten zakres przestrzenny, ale także i podmiotowy.

Reasumując tę część rozważań, należy stwierdzić, że to niespełniające ustawowych wymogów uzasadnienie zaskarżonego postanowienia, jedynie potwierdza, że Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy, skoro wychodząc od dość ogólnikowo wyrażonego żądania wnioskodawcy (brak umiejscowienia przestrzennego zakresu służebności), poprzez brak poczynienia wyczerpujących ustaleń okoliczności faktycznych, stanowiących o istocie rozstrzygnięcia tej sprawy, w tak ograniczonych realiach przyjął istnienie przesłanki eliminującej dopuszczalność ustanowienia służebności (w postaci już nabytego przez uczestnika prawa służebności).

Z tych względów Sąd Rejonowy ponownie rozpoznając sprawę , w pierwszej kolejności uzyska skonkretyzowane stanowisko wnioskodawcy , co do umiejscowienia przestrzennego zakresu służebności przesyłu , której ustanowienia w tym postępowaniu żąda (nie tylko powierzchnia , ale i położenie względem granic nieruchomości będącej jego własnością , a także wobec przebiegu urządzenia kanalizacyjnego , o jakim dotychczas była mowa. Sąd I instancji odbierze również oświadczenie od uczestnika ((...) Sp. z o.o.w S.), co do tego czy nabyta jego zdaniem przez zasiedzenie służebność o treści odpowiadającej służebności przesyłu (określona jednak , jako pochodna wniosków w/w już opinii biegłego , a uwzględniającej współczesne potrzeby) , odpowiada przestrzennemu zakresowi korzystania z trwałego i widocznego urządzenia w dacie , w której objęcie we władanie o takim charakterze i w takich granicach miało nastąpić. W następnej kolejności mając tak czytelnie wyeksponowane stanowiska Sąd Rejonowy oceni czy i w jakim zakresie przedmiot zarzutu zasiedzenia pozostaje przestrzennie tożsamy z przedmiotem żądania ustanowienia służebności. W przypadku stwierdzenia owej tożsamości w całości , bądź w części , Sąd I instancji w pierwszej kolejności ponownie rozpozna zarzut zasiedzenia , czyniąc wyczerpujące i szczegółowe ustalenia co do władania przedmiotową nieruchomością w zakresie istotnym z punktu widzenia treści służebności odpowiadającej służebności przesyłu , przy czym to wszystko winno być efektem przeprowadzenia postępowania dowodowego , będącego pochodną inicjatywy samych zainteresowanych (wnioskodawcy i uczestników) , a co najistotniejsze z poszanowaniem zasady bezpośredniości dowodów , czego dotychczas brak (Sąd Rejonowy sprowadził przeprowadzenie całości postępowania dowodowego , łącznie z dowodami z osobowego źródła , do efektów postępowania dowodowego przeprowadzonego w innym postępowaniu , a takie rozwiązanie jest niedopuszczalne). W następnej kolejności Sąd Rejonowy tak poczynione ustalenia co do wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozpoznania zarzutu zasiedzenia odniesie do właściwych podstaw prawa materialnego i wyprowadzi z tego adekwatne wnioski. Przy czym , o ile okazałoby się , że istnieją podstawy faktyczne i prawne do przyjęcia nabycia przez Skarb Państwa , przez zasiedzenie skonkretyzowanej przestrzennie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu (p. m.in. uchwała SN z dnia 22.10.2009r. , IICZP 70/09 , Lex nr 522990) , to w następnej kolejności Sąd Rejonowy poczyni również szczegółowe ustalenia co do tego jak wyglądał stan władania przedmiotową nieruchomością w zakresie korzystania z w/w urządzenia przesyłowego (kanalizacyjnego) na nieruchomości powoda , przez poszczególne podmioty (także jednostki organizacyjne) , w całym okresie następującym po tej dacie , jakie były źródła legitymizujące to ewentualne władanie oraz udzieli odpowiedzi na pytanie , czy te okoliczności są relewantne z punktu widzenia koniecznych do przeanalizowania w tym przypadku podstaw prawnych. Innymi słowy wyjaśnić należy , czy , a jeżeli tak , to kiedy , na skutek jakiego zdarzenia (zdarzeń) doszło do przejścia tego ograniczonego prawa rzeczowego w postaci służebności o treści służebności przesyłu , na rzecz Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o.w S.. Nie można bowiem zapominać o tym , że pomimo tego , iż z jednej strony , z dniem 1.02.1989r. (na skutek nowelizacji ówczesnie obowiązującego art. 128 kc) przestała obowiązywać zasada jednolitej własności Skarbu Państwa , to z drugiej - nie powodowało to przekształcenia przysługujących państwowym osobom prawnym z mocy przepisów kodeksu cywilnego i ustaw szczególnych – uprawnienia do części mienia ogólnonarodowego pozostających w ich zarządzie w dniu wejścia w życie tej ustawy (p. uchwała 7 sędziów SN z dnia 18.06.1991r. , IICZP 38/91 , Lex 3660). Bez znaczenia z punktu widzenia odpowiedzi na pytanie o źródło przejścia tego ograniczonego prawa rzeczowego ze Skarbu Państwa na posiadające po w/w nowelizacji osobowość prawną Przedsiębiorstwo Państwowe (np. Miejskie Przedsiębiorstwo wodociągów i Kanalizacji w S. , czy Wojewódzkie Przedsiębiorstwo (...)w K. – podmioty , na które wskazują dokumenty znajdujące się w aktach sprawy , a pozostające poza sferą dotychczasowych ustaleń i rozważań Sądu Rejonowego) jest także przepis art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29.09.1990r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości (Dz.U. Nr 79 , poz. 464) , bo unormowanie to odnosi się tylko do tych budynków i innych urządzeń oraz lokali , które znajdowały się na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność gminy w dniu 5.12.1990r. (p. także w/w uchwała 7 sędziów SN). Skoro urządzenie przesyłowe o jakim mowa w tym czasie nie znajdowało się na gruncie Skarbu Państwa , to Przedsiębiorstwo Państwowe (w tym także te w/w) nie mogło nabyć prawa własności do tych urządzeń. Niezależnie od tego , nie można zapominać o tym , że czym innym jest nabycie owego najdalej idącego , najskuteczniejszego prawa rzeczowego do urządzenia o jakim mowa , a czym innym prawo do korzystania z tego urządzenia na cudzej nieruchomości (ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności - wówczas odpowiadającej treści służebności przesyłu). O ile uczestnik w żaden inny sposób nie wykaże przejścia ewentualnie nabytej przez zasiedzenie przez Skarb Państwa skonkretyzowanej służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu , na rzecz w/w Przedsiębiorstwa

Państwowego , to Sąd Rejonowy rozważy , czy i jakie w tym przypadku znaczenie miała decyzja Wojewody (...)z dnia (...). wraz z protokołem przejścia – przekazania Zakładu (...)w S.na rzecz Gminy S.z dniem(...). (k.69-70 akt o sygn. IC 34/11 Sądu Rejonowego w Starachowicach). Przy czym analizując przedmiotowy zakres tak przeprowadzonej na podstawie art. 5 ust.3 pkt. 2 ustawy z dnia 10.05.1990r. – przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz.U.1990.32.191) „komunalizacji” Sąd Rejonowy ustali , czy oprócz tych w/w dokumentów (k.69-70 akt o sygn. IC 34/11) , został sporządzony dodatkowy protokół o jakim mowa w treści art. 17 ust. 3 tej ustawy , sporządzony także z uwzględnieniem Uchwały Rady Ministrów z dnia 9. 071990r. – w sprawie sposobu dokonywania inwentaryzacji mienia komunalnego (M.P.1990.30.235) , a w szczególności chodzi o jej pkt. III.5,7,1. Nie sporządzenie takiego protokołu czyni bezprzedmiotowym dalsze rozważania o skuteczności przejścia ewentualnie nabytej w drodze zasiedzenia przez Skarb Państwa służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz Międzygminnego Związku wodociągów i (...)w S.,a tym samym w dalszej kolejności na rzecz Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o.w S.. Jeżeliby nawet taki protokół został sporządzony , to abstrahując już od samej realności odzwierciedlenia w nim przysługującej Skarbowi Państwa służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu (skoro nigdzie wcześniej nabycie tego prawa przez zasiedzenie nie zostało stwierdzone, przynajmniej nie wynika to z dotychczas wyeksponowanych dokumentów), to w następnej kolejności co do zasady należałoby ustalić, czy taka służebność uprawniająca Skarb Państwa do korzystania z nieruchomości wnioskodawcy w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu , rzeczywiście została w tym protokole opisana. Tylko i wyłącznie wówczas mogłaby być objęta przedmiotowym zakresem decyzji komunalizacyjnej , która z uwagi na istotę samej komunalizacji ma wprawdzie charakter deklaratoryjny, to jak powszechnie przyjmuje się w nauce prawa oraz orzecznictwie , stanowi jedyny dowód przejścia praw nabytych w tym trybie.

W następnej kolejności , jeżeli okazało by się , że uczestnik – Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. w S. , nie zdołało skutecznie wykazać już przysługującej mu skonkretyzowanej służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu , to Sąd Rejonowy rozpozna wniosek o odpłatne ustanowienie tej służebności (także w postaci uprzednio skonkretyzowanej przez wnioskodawcę) , czyniąc zupełne z punktu widzenia treści art. 305 ¹ kc ustalenia co do wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, które ,o ile zajdzie taka potrzeba, zostaną odzwierciedlone w pisemnym uzasadnieniu , które będzie spełniało wszystkie kryteria opisane w treści art. 328 par. 2 kpc.

W tym stanie rzeczy , Sąd Okręgowy , na podstawie art. 386 par. 4 kpc w zw. z art. 13 par. 2 kpc orzekł jak w sentencji , pozostawiając Sądowi Rejonowemu także rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.